

Olimpiyat Oyunlarının Ev Sahibi Kente Etkileri Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation of the olympic games in terms of their impacts on the host city

Duygu Ak ¹

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muğla. ak87.duygu@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 30.10.2014, Kabul Tarihi/Accepted: 26.01.2015

doi: 10.5505/pjess.2015.58077

Özet

Günümüzde devletler, olimpiyatların kendi ülkelerinde yapılmasını sağlamak için yoğun bir rekabet halindedir. Bu durum, olimpiyatların akademik olarak incelenmesi konusunda dikkatleri çekmektedir. Olimpiyatlar kısa dönemli ve geçicidir; fakat olimpiyatların kente bıraktığı miraslar kentin geleceğini etkilemektedir. Bu da olimpiyatların en büyük cazibelerinden birini oluşturmaktadır. Bir kent olimpiyatları iyi bir fırsat olarak değerlendirebilirse başta ekonomik olmak üzere birçok kazanç sağlaması mümkündür. Ancak kente önemli katkıları olan olimpiyat oyunları diğer taraftan birçok kent sakininin muhalefetine uğramaktadır. Bunun nedeni bu oyunların kentte yarattığı olumsuz sonuçlardır. Çalışmanın amacı, olimpiyat oyunlarının kente etkilerini hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle incelemek ve geniş bir bakış açısı oluşturmaktır. Bu doğrultuda çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde olimpiyat oyunları literatürde ele alındığı farklı boyutları ile değerlendirilmektedir. İkinci bölümde ise olimpiyat oyunlarının kente olan olumlu ve olumsuz etkileri ekonomik, siyasal, mekânsal, turizm ve sosyal boyutları ile değerlendirilmekte ve örnekler verilmektedir. Çalışmada olimpiyat oyunlarının kentler açısından fırsat gibi görünen yönlerinin tehditleri de içinde barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Büyük spor olayları, Olimpiyat oyunları, Olimpiyat kenti.

JEL kodları: R11, R12, R51, O18

Abstract

Today states extremely compete with each other to ensure that the olympic games will be organized in their own country. This situation attracts notice to examine olympics academically. Olympics are short term and temporary; yet the legacy of olympics to city affects the future of the city. This constitutes one of the biggest attractions of the olympics. If a city utilizes olympics as a good opportunity, it is possible to provide many profits firstly in economics. However the olympic games has significant contributions to the city on the other hand it is subjected to the opposition of many city-dwellers. The reason of this opposition is the negative results of these games to the city. The aim of this study is to examine the effects of olympic games both positive and negative aspects to the city and build a broad perspective. In this respect, the study consists of two parts. In the first part of the study olympic games are evaluated in the context of different aspects as examined in literature. The second part examines negative and positive effects of olympic games to the city within the economic, political, spatial, tourism and social dimensions and examples are given. In this study, it is concluded that the olympic games include threats beside opportunities for the city.

Keywords: Mega sport events, Olympic games, Olympic city.

JEL codes: R11, R12, R51, O18

1. GİRİŞ

Olimpiyat oyunlarının kökeni sadece bir stadyum yarışının yapıldığı M.Ö. 776 yılına dayanmaktadır. Bir süre kesintiye uğradıktan sonra 1896 yılında modern olimpiyatlar adı altında Pierre de Coubertin tarafından yeniden uyandırılmıştır. Başlarda fuar ve sergilerle olan ilgi zamanla olimpiyatlara doğru kaymış ve kentler bu oyunlara ev sahipliği yapmak için rekabet etmeye başlamıştır. Devamlı olmaması, belirli aralıklarla (4 yılda bir) tekrarlanması, uluslararası bir öneme sahip geniş ölçekli ve sıradışı olmaları ile karakterize edilen olimpiyatlar, kökleri antik çağlara dayanan ilgi çekici bir konudur.

Olimpiyatların ev sahibi kente çok sayıda fayda getirdiği kuşkusuzdur. Ancak temelde kentleri bu oyunlara ev sahipliği yapmak için gönüllü olmaya iten esas neden, elde edilecek gelirler ile ekonomide yaratacağı büyümedir. Ev sahibi ülke ve kentlere sağladığı ekonomik katkıların yanı sıra ülkenin ve kentin prestij ve imajını yenilemesi, büyük ölçüde medya ilgisini çekmesi ile kente gelen turist sayısını arttırması gibi çeşitli motivasyonlar da bu rekabette etkili olmaktadır.

Ancak olimpiyatlardan elde edilen sonuçlar her zaman pozitif olmayabilir. Olimpiyatların çeşitli negatif sonuçlar üretmesi ve bu nedenle olimpiyat destekçilerinin yanında muhaliflerini de yaratması söz konusudur. Esasen kentleri ve ülkeleri olimpiyatlara ev sahipliği yapmaya iten motivasyonlar, olimpiyatların dikkatle ve özenle planlanmaması halinde aynı zamanda olumsuz sonuçlar doğurma riski de taşımaktadır. Yine de bu durum, kentleri bu rekabette yer alma isteğinden vazgeçirmemektedir.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı, olimpiyat oyunlarının kente etkilerini hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle incelemek ve geniş bir bakış açısı oluşturmak şeklinde belirlenmiştir. Özellikle literatürde konuya ilişkin yapılan çalışma ve araştırmaların azlığı nedeniyle çalışma literatürdeki bu boşluğu doldurmayı ve gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutmayı amaçlamaktadır.

2. OLİMPİYATLAR

Modern spor olayları arasında olimpiyatlar önemli bir yere sahiptir. Nitekim Samaranch, olimpiyatların *"en önemli çağdaş sosyal hareket ve dünyanın en prestijli olayı"* olduğunu söylemektedir (Simson ve Jennings, 1992: 19). Yunanistan'daki Olimpia bölgesinde yapıldığı için adını buradan alan olimpiyat oyunlarının ne zaman başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte M.Ö. 776 yılına kadar gittiği söylenmektedir (Koryürek, 2003: 7).

Ancak gerçek anlamda modern olimpiyatlar, Pierre de Coubertin tarafından 1896'da yeniden canlandırılmış ve ilk olimpiyat Atina'da 1896'da sahnelenmiştir. Coubertin'e göre olimpiyatlar *"evrensel bir anlayış, kardeşlik ve barış"* gibi üç önemli ahlaki değer yayılması için bir araç olmalıdır. Olimpiyatları diğer büyük ve önemli spor organizasyonlarından ayıran en önemli faktör, bu ahlaki değerler kümesidir (Crowther, 2004: 446).

1890'da Yunanlıların her yıl olimpiyatların Yunanistan'da düzenlenmesi için yürüttükleri lobicilik faaliyetlerine karşı çıkan Coubertin, bu oyunların dört senede bir dünyanın farklı bölgelerinde bulunan farklı kentlerinde yapılması gerektiğini savunmuştur. Çünkü O'na göre olimpiyatların bu şekilde organize edilmesi ile olimpiyat ruhu bütün dünyada yaygınlaşacaktır (Essex ve Chalkley, 1998: 189). Olimpiyatların sembolü olan 5 halka,

dünyada en çok tanınmış semboldür. Bu sembol, dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 90'ı tarafından tanınmaktadır ki bu oran Shell ve McDonald's gibi büyük markaların logolarının tanınırlık oranından çok daha yüksektir (Andranovich vd., 2001: 114).

Olimpiyatlar her ne kadar Coubertin'in "evrensel bir anlayış, kardeşlik ve barış" gibi ahlaki değerler kümesinin yayılmasına aracılık etmek üzere canlandırıldıysa da daha sonraki yıllarda zıt yönde bazı gelişmeler yaşanmıştır. Bu ahlaki değerler kümesinin gerçekleşmesine aracılık etmeyen olimpiyatlar daha çok devletlerin saygınlığını arttıran bir yarışa dönüşmüş ve olimpiyat ruhu yerini milliyetçi bir ruha bırakmıştır. Devletler olimpiyatları ulusal siyasetin bir parçası olarak kullanmış ve böylece olimpiyatların devletlerden bağımsız düşünülmesi zorlaşmıştır (Şahin, 2010: 73, 76).

Küçük ülkelerden gelen ve madalya kazanma umudu çok az olan birçok atlet ve yetkili, olimpiyatların en önemli parçası olmak için uluslarını gururla temsil ettikleri stadyumdaki töreni de dikkate almaktadır. Atletler ve izleyiciler genelde olimpiyat hareketinin bir parçası olmaktan ziyade, kendilerini bir ulusun temsilcisi olarak sunmaktadır. Bu nedenle birçok ülkenin kazanan atletlerinin ulusal kahraman niteliği kazandığı görülmektedir (Crowther, 2004: 451-452).

Örneğin, 1968 Meksika olimpiyatlarında Tanzanyalı John Stephen Akhwari yolda düşüp sakatlanmasına rağmen yaralı bacağına acısına aldırmadan koşmaya devam etmiş, son atlet olarak yarışı bitirdiğinde ise bir gazetecinin "Sonuncu olacağınızı bile bile yarışı neden bırakmadınız?" sorusuna "Ülkem beni yarışa başlamam için değil, bitirmem için yolladı." cevabını vermiştir.

Bu durum, ülkelerin performans artırıcı ilaç kullanan birçok sporcusuna göz yumması ve hatta teşvik etmesine kadar ileri gitmektedir. Bazı ülkelerin en iyi atletlerini ve buna bağlı olarak da prestij ve statülerini kaybetmemek için uygulanan pozitif testleri gizledikleri bilinmektedir. Örneğin Doğu Almanya'da 1976 Olimpiyatları'nda kazanılan madalyaların 40'tan fazlası, 1980'de de 47'den fazlası performans artırıcı ilaçların yardımıyla alınmıştır. Ancak Batılı ülkeler rutin bir biçimde bu durumu örtbas etmiştir (Crowther, 2004: 456).

Yıllar önce Avrupa Birliği için ülkeler bir araya geldiklerinde kurucu üye ülkelerde yapılan bir ankette herkes gümrük duvarlarının yıkılması, ortak para birimi gibi konularda olumlu yanıt verirken, ülkelerin olimpiyatlarda tek bir bayrak altında değil her ülkenin kendi bayrağı ile temsil edilmesi konusunda ortak görüş bildirmeleri de bir milliyetçilik sembolü olarak algılanabilir (Koryürek, 2003: 2).

"Politik, dini veya irksal her türlü propagandanın gösterimi yasaklanmıştır" diyen Olimpik Şart'ın 51. maddesi, çok çeşitli yorumlara konu olmuştur. Başlangıçtan itibaren, olimpiyatlar ulusal ve uluslararası unsurlara sahip olmaktan ve siyasi olarak görülmekten kaçınmamıştır. Ayrıca birçok siyasi olay ulusların oyunlardan çekilmelerine neden olmuştur (Crowther, 2004: 451).

Birinci Dünya Savaşı nedeniyle 1916 olimpiyatları ve İkinci Dünya Savaşı nedeniyle 1940 ve 1944 olimpiyatları yapılamamıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya ve Almanya 1948 Londra olimpiyatlarına davet edilmemiş, Güney Amerika ırkçı politikalarından dolayı 1964 Tokyo olimpiyatlarından yasaklanmış ve Çin Cumhuriyeti de 1956'dan 1980'e dek olimpiyatlarda yasaklı olduğu için yer alamamıştır. Ayrıca Amerika'nın 1980 Moskova

olimpiyatları başlamadan 1 yıl önce Rusya'nın Afganistan'ı işgal etmesini neden göstererek olimpiyatları boykot etmesi üzerine Sovyetler Birliği de misilleme olarak 1984 Los Angeles olimpiyatlarını boykot etmiştir. Gerçekte çok az olimpiyat boykotsuz veya bazı uluslar için giriş reddi verilmeden geçmiştir (Crowther, 2004: 451).

Olimpiyatlar için son yıllarda artan en büyük problemlerden biri, terör hareketleri olmuştur. Spor gerçekten uluslararası ilişkileri iyileştirmekte midir? Yoksa Orwell, olimpiyatların sadece ulusalcılığa değil; fakat aynı zamanda şiddete yol açtığı konusundaki değerlendirmesinde haklı mıdır? (Crowther, 2004: 454).

Örneğin, 1972 Münih olimpiyatları tüm dünyayı şoke edecek gelişmelere sahne olmuştur. Bu olimpiyatlar, uluslararası terörün karıştığı ve artık olimpik köylerin güvenliğine verilen önemin artırılması gereğinin anlaşılması ile sonuçlanmıştır. Arap teröristler, 5 Eylül'de olimpiyat köyünü basarak İsrail takımından bazı sporcu, antrenör ve idarecileri rehin almış ve güvenlik görevlilerinin kurtarma operasyonu başarılı olamayınca tüm rehine ve teröristler ölmüştür (Koryürek, 2003: 61-62).

Olimpiyat hareketi merkez bürolarının Avrupa'da kalmasına rağmen bugün finansal yaşam kanı Amerika'da merkezileşmiştir. Coca-Cola'nın uluslararası spor dünyasını ayakta tuttuğu ve en büyük olimpiyat sponsoru olduğu doğrudur. En eski olimpiyatlarda bile, Amerikan sporu, milliyetçilik ve kültür birbirine geçmiştir. Kolezyum'da "Tanrı Amerika'yı kutsasın" (God Bless America) adlı şarkıyı söyleyen izleyiciler ve Hollywood tiyatrocuları bu olimpiyatları unutulmayacak bir törene dönüştürünce Reagan bunu vatanseverliğin bir ifadesi olarak değerlendirmiştir. Crowther'e (2004: 457-458) göre; bunların hepsi, Amerikan ustalığı ve girişimciliği sayesinde yaşanmıştır. Bu durum, olimpiyatlar açısından oyunların Amerikanlaşması sorununa işaret etmektedir.

Olimpiyatların karşılaştığı söz konusu sorunların yanı sıra örneğin oyunlarda madalyaların giderek birkaç gelişmiş ve gün geçtikçe yakalanması zorlaşan ülkelerin elinde toplanması da önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum fırsat eşitliği yönünden büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca oyunların devleşmesi yani her olimpiyatta yeni spor branşlarının ve sporcu sayısının artması, oyunların yapılacağı ve sporcuların konaklayacağı olimpiyat tesislerinin sayı ve kapasitelerindeki anormal boyutlara varan artış ve bununla birlikte maliyet artışlarının artık gelişmekte olan ülkelerin boyutlarını geçecek duruma gelmesi gibi göz ardı edilen problemleri de unutmamak gerekir (TMOK, 1985: 88-92).

Tüm bu anlatılanlardan hareketle söylenebilir ki; olimpiyatlar artık çeşitli uluslardan gelen ve amatör ruh taşıyan sporcuları olimpizm felsefesi altında bütünleştirme amacından uzaklaşmış, karşılaştığı türlü sorunlara ve olumsuzluklara rağmen çeşitli motivasyonlar nedeniyle kentlerin ev sahipliği yapmak için birbiriyle kıyasıya rekabet ettiği bir alan haline gelmiştir. Kentler için söz konusu motivasyonlar ve bu oyunların kente olan etkileri çalışmanın üçüncü bölümünde anlatılmaktadır.

3. OLİMPİYATLARIN EV SAHİBİ KENTE ETKİLERİ

Kentler bir yandan küresel seviyede alınan kararların uygulandığı, diğer yandan kendilerini dünyaya takdim etmeye çalışan yönetsel birimler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu birimler için önemli bir rekabet alanı, olimpiyat oyunları gibi uluslararası organizasyon ve

etkinliklere ev sahipliği yapmaktır ki bunun önemi hem kentlerin hem de ülkelerin küresel sermayeyi çekmesi ve dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğu tarafından tanınır hale gelmesinde yatmaktadır (Şahin, 2010: 73). Harvey (1989'dan aktaran: Malfas vd., 2004: 216)'in de belirttiği gibi, yerel yönetimler merkezi yönetimden özerkleştikçe, daha az bürokratik ve daha fazla rekabetçi pratikler benimsemektedir. Bu dönüşüm altında olimpiyatlar gibi büyük spor olaylarına ev sahipliği yapma yarışı kentsel siyasetin ayrılmaz bir parçası olmaktadır.

Kuşkusuz olimpiyat oyunları, büyük ölçüde küresel medya izleyicisi yaratan, belki de bir kentin global statüye erişebilmesi için en iyi basamağı sunan ve ev sahibi kentin kültürel kimliğinin güçlendirilmesinde büyük rol oynayan bir araçtır (Short vd., 2000: 320). Özellikle son yıllarda ev sahibi ülke açısından önemli sosyo-ekonomik ve politik etkileri olan olimpiyatlara ve olimpiyatların söz konusu etkilerine yönelik ilgi büyük bir artış göstermiştir (Malfas vd., 2004: 209).

Örneğin van Crieking, çağımızda kentsel yenilemeye yönelik devasa projelerin bir çığnılık haline geldiğini söylemekte ve olimpiyat oyunları gibi uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapmanın kentler için önemini vurgulamaktadır (Eliçin, 2011: 143). Ayrıca Douglass (2000: 2323) da dünya kentlerini sınıflandırırken "*olağanüstü olaylara ev sahipliği yapma ya da yapabilecek potansiyele sahip olma fonksiyonu*"ndan bahsetmektedir. Uzunçarşılı Baysal'a (2013) göre; günümüzün tüketim dünyasında tüm eşitsizliklerin ve mağduriyetlerin üzerini kapatan bir kılıf olarak kimi kentler Dünya Kupası, kimi kentler ise Expo ve Kültür Başkenti gibi çeşitli mega-etkinlikleri kullanmaktadır; ancak neo-liberalizmin kentleşmesine en büyük katkıyı olimpiyatlar sunmaktadır. Söz konusu etkinlik ve organizasyonlar, kentler arası rekabet sonucunda oluşan hiyerarşide kentlerin daha yukarılara çıkmasını sağlayan bir araç olarak önemli bir işlev görmektedir (Shoval, 2002: 583).

Böylece kentlerin dünya çapında tanıtımının yanı sıra yatırımların kente çekilmesi, istihdamın arttırılması, gelir düzeyinin ve üretim kapasitesinin yükseltilmesi ve turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Ersungur ve Akıncı, 2013: 5081). Bu organizasyonları çekebilmek için gerekli altyapıyı, iş merkezlerini, havaalanlarını kurmaya çalışan kentler dünya pazarına çıkmış bir şirket gibi hareket etmektedir (Keyder, 1996: 97). Ancak örneğin Harvey, bu organizasyonların fazlasıyla spekülasyon olduğunu savunmaktadır. O'na (2012: 428) göre; örneğin olimpiyatlara aday olmak için bir kenti hazırlamak, kendini amorti edememe riski olan pahalı bir girişimdir.

Ev sahibi kentler için olimpiyatları sergilemedeki önemli bir gerekçe, özellikle son yıllarda, olimpiyatların ekonomik gelişmeye sağladığı katkıdır. Olimpiyatlar, oyunlardan önce, sonra ve oyunlar süresince kenti ziyaret eden çok sayıda turist, yaratılan yeni işler gibi yollarla ekonomik hareketleri önemli ölçüde teşvik etmektedir (Essex ve Chalkley, 1998: 189). Ayrıca olimpiyatlar gibi prestijli bir olaya ev sahipliği yapma hakkının maddi getiriler yanında başarı, gurur ve prestij gibi duyguları yarattığı da savunulmaktadır (Waitt, 2001: 250).

Ancak olimpiyat oyunlarının sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, fiziksel ve politik etkileri olmasına rağmen, oyunlara ev sahipliği yapmak için "ekonomik faydanın birincil motivasyon olduğu" herkes tarafından genel kabul görmektedir (Horne ve Manzenreiter, 2006: 9). Ekonomik kazanç elde etme vaadi, bu türden büyük spor olaylarına ev sahipliği yapmada kentlere ilham veren birincil nedendir (Short vd., 2000: 320).

Olimpiyatların ev sahibi kente etkileri; ekonomik etkiler, siyasal etkiler, turizme olan etkileri, mekânsal etkiler ve sosyal etkiler olmak üzere 5 başlık altında değerlendirilecektir.

3.1. Olimpiyatların Ekonomik Etkileri

1984 Los Angeles olimpiyatlarının kente bıraktığı önemli ölçüde büyük ekonomik katkılar, kentlerin dikkatlerini ekonomik etkilere yöneltmelerini sağlamıştır. Bu olimpiyattan 8 yıl önceki 1976 Montreal olimpiyatları, kentin 1 milyar dolar borç altına girmesine neden olmuştur. Belediye başkanı, Montreal'in yeni olimpik tesisleri hakkında bilgi ve becerisi olmamasına karşın kendini proje müdürü olarak seçmiş ve masrafları ciddi bir şekilde incelemeyen sadece estetik ve görkem duyguları ile gereksiz lüks tesisler kurmuştur. Bunun sonucunda kentlerin olimpiyatlara ev sahipliği yapma istekleri, 1984 Los Angeles olimpiyatlarına kadar düşük bir düzeyde seyretmiştir. Ancak 1984 Los Angeles olimpiyatlarının ardından organizatörler 250 milyon dolar kar elde ettiklerini açıklayınca kentlerin yeniden aday olma istekleri canlanmıştır (Simson ve Jennings, 1992: 68, 274).

Ayrıca bu olimpiyatlar Güney Kaliforniya'nın iktisadi hayatına yaklaşık olarak 3,29 milyar dolarlık bir katkı sunmuştur (Koryürek, 2003: 133). Kısacası 1984 Los Angeles olimpiyatları birçok kente olimpiyatları kullanarak önemli ölçüde kar elde edebileceklerini gösterdiği için birçok kenti sonraki olimpiyatlara aday olmaları konusunda teşvik etmiştir. 1984 olimpiyatlarının en büyük etkisi belki de başarılı bir kapitalist olimpiyat imajı yaratmasıdır (Andranovich vd., 2001: 125).

Olimpiyatları organize etme hakkı kazanan bir kent, piyasaya sürülen yeni para miktarı ve dolaşımdaki likitide ile çeşitli kaynaklar elde etmektedir. Ayrıca kente gelen turist sayısının ve yatırım kapasitesinin artmasına bağlı olarak istihdam alanlarının çoğalması, üretim ve ticaret kapasitesinin artması gibi çeşitli ekonomik etkiler söz konusu olmaktadır (Ersungur ve Akıncı, 2013: 5067-5068). Bunların yanı sıra olimpiyatlarda elde edilecek diğer gelirler; televizyon-sponsorluk hakları, organizasyon biletleri satışından sağlanan gelirler, devlet desteği, bağışlar, lisanslar, olimpiyat paraları ve piyango gelirleri olarak sıralanabilir.

Olimpiyat kazançlarının önemli bir kısmını televizyon yayın hakları oluşturmaktadır. 1996 Atlanta olimpiyatlarında 872 milyon dolar olan yayın hakları geliri 2000 Sydney olimpiyatlarında 12 milyar dolara ulaşmıştır (Malfas vd., 2004: 210). Bu gelirlerin yaklaşık %10'unu Uluslararası Olimpiyat Komitesi almakta, kalan kısım ise yarısı ev sahibi ülkenin organizasyon komitesine gitmek üzere, diğer ülkelerin olimpiyat komiteleri ve uluslararası federasyonlar arasında paylaşılmaktadır (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/>).

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki; bilet satışları, televizyon hakları ve sponsorluk gibi kaynaklardan elde edilen gelirler çoğu zaman organizasyon maliyetini karşılamaya yettiği için bu gibi gelirlerin ev sahibi topluluğun ekonomik kalkınmasına her zaman katkıda bulunduğunu söylemek doğru değildir. Olimpiyatların esas ekonomik katkısı, kentin bir turizm destinasyonu olarak tanınırlığını, yatırım ve ticaret potansiyelini arttırmasında yatmaktadır (Malfas vd., 2004: 212).

Finansal açıdan başarılı olan olimpiyatlara örnek vermek gerekirse, bir mihenk taşı olan ve yukarıda bahsedilen 1984 Los Angeles olimpiyatlarının yanı sıra Atlanta ve Seul olimpiyatlarından bahsedilebilir. Los Angeles olimpiyatlarında kullanılan finansal modeli

örnek alan 1996 Atlanta olimpiyatları ekonomiye 5,1 milyar dolarlık katkıda bulunurken aynı zamanda 77.000 ek istihdam olanağı yaratmıştır (Doğu, 2012).

1988 Seul olimpiyatlarının ardından kişi başına düşen milli gelir 2 yıl içinde 953 milyon dolardan 1 milyar 561 milyon dolara yükselmiştir. 1982-1988 yılları arasında Seul'da 302.000 kişilik ek istihdam yaratılarak işsizlik oranı düşmüş, turist sayısının bir önceki yıla göre %23 oranında artması ile ekonomiye 3 milyar 300 milyon dolarlık bir ek gelir sağlanmıştır (Doğu, 2012). Oyunlar sonunda ulusal organizasyon komitesi ülkenin 300 milyon dolar kar elde ettiğini açıklamıştır (Kunduz, 2012).

Yapılan çalışmalar, olimpiyatların ekonomik etkisinin aslında düzenlendiği ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmişliği ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Gelişmiş ekonomilerde yüksek maliyetler bu yatırımlar için çok ciddi harcamalar gerektirirken, daha az gelişmiş ekonomilerde maliyetler nispeten daha düşük olduğu için katlanılan maliyetler görece daha düşük olabilmektedir. Etkinliğin getirisi açısından bakıldığında ise gelişmiş ekonomilerin sahip olduğu yüksek standartlar o ekonomiyi ciddi bir getiri düzeyine ulaştırırken daha az gelişmiş ekonomilerin katlandıkları maliyetlerin üzerinde gelir yaratmakta zorlandığı görülmektedir (Akşar, 2013).

Olimpiyat oyunları kuşkusuz hem turizm ve satış endüstrilerinde, hem tesis ve altyapı inşasında hem de organizasyonun kendisine ilişkin pek çok alanda yeni istihdam olanakları yaratmaktadır. Örneğin, 1996 Atlanta olimpiyatları, 1991-1997 yılları arasında yaklaşık 580.000 yeni iş sahasının açılmasına katkıda bulunmuştur. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, işlerin niteliği ve süresidir (Malfas vd., 2004: 212). Bu konuda sorulacak anahtar sorular vardır. Bunlar; yaratılan yeni istihdam olanaklarından kimlerin faydalandığı ve bu işlerin tam zamanlı-yarı zamanlı, düşük ücretli-yüksek ücretli ne tür işler olduğu gibi sorulardır. Hall'a (2006: 64) göre; her olimpiyat bir çıkar grubunun oluşmasına sebep olmaktadır. Devletler bu oyunların canlandırılmasındaki temel amaç olan ahlaki değerleri uygulamaya koymaktan ziyade, bu çıkar gruplarına yönelik hizmetleri uygulamaya koymaya odaklanmaktadır (Şahin, 2010: 78).

Ayrıca bazen olimpiyat oyunları planlandığı bütçeden çok daha fazlasına mal olabilmektedir. 2004 Atina olimpiyatlarının 1,6 milyar dolara mal olması planlanırken gerçekte olimpiyatlar 16 milyar dolara, yani 10 misline mal olmuştur. Yunanistan'ın iktisadi krize girmesinde bu olimpiyatların payı olduğu söylenmektedir (<http://www.sendika.org/>). Bir görüşe göre örneğin Yunanistan olimpiyatlar için inşa edilen yelken merkezine harcadığı 144 milyon doları ve stadyum çatısına harcadığı 340 milyon doları ekonomik krizden çıkmak için kullanabilirdi (Kunduz, 2012). Bunların yanı sıra 1976 Montreal olimpiyatlarının borçlarının geri ödemesi ancak 2006 yılında, yani 30 yıl sonra tamamlanabilmiştir (Akşar, 2013).

Şunu da unutmamak gerekir ki; olimpiyat oyunları için feda edilen paranın alternatif maliyeti bilinmemektedir (Kasimati, 2003: 442). Örneğin, spor tesisi inşasına kullanılan paraların eğitim ve sağlık gibi alanlara ya da istihdam yaratmaya harcanması durumunda ne olurdu sorusuna cevap vermek mümkün değildir (Hall, 2006: 68). Örneğin, olimpiyat adaylığını sürekli olarak reddeden Chicago tüm ülkelere şöyle bir çağrı yapmıştır (Uzunçarşılı Baysal, 2013): "Yöneticilerimizin zaman, enerji ve kaynaklarını kentlilerin gerçek

ihtiyaçları ve sorunları için harcamalarına ihtiyaç duyuyoruz. Sadece özel girişimcileri zengin eden olimpiyatlara yatırım yapacaklarına geleceğimize yatırım yapsınlar”.

3.2. Olimpiyatların Siyasal Etkileri

Bir kentin olimpiyata ev sahipliği yapmayı arzu etmesinin muhtemel diğer bir nedeni kentin ününü, imajını ve tanınmışlığını küresel çapta genişletme isteğidir. Bir kentin imajı diğer kentlerin imajları ile tanınmışlık, prestij ve statü için yarışabilir. Hatta olimpiyatlar sayesinde bir kentin adı doğrudan bir duyguyu, hatırayı veya imajı çağrıştırabilir. Örneğin Sydney temiz ve arkadaş canlısı, Atlanta trafik kalabalığı, Montreal finansal yükü olan bir kenti çağrıştırmaktadır (Schimmel, 2006: 160).

Olimpiyat oyunları kent kültürünü zenginleştirme amacından ziyade kenti uluslararası kamuoyuna sunmak ve yeni bir kent imajı yaratmak için birer stratejik araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin, 1988 Seul olimpiyatlarının 3 ay öncesinde ve 3 ay sonrasında uluslararası alanda gerçekleştirilen bir araştırmada yer alan “Güney Kore mallarına ne kadar güveniyorsunuz?” sorusuna yönelik olumlu cevaplar, oyunların ertesinde %35 oranında artmıştır. Bu durum, olimpiyatların ülkenin imajına yaptığı olumlu katkıyı göstermektedir (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/>).

Öte yandan büyük ölçüde devletlerin prestijini arttıran bir gövde gösterisine dönüşen olimpiyatlar, devletler tarafından ulusal siyasetin bir parçası olarak kullanılmakta ve böylece devletlerden bağımsız düşünülemez gelişmelere sahne olmaktadır (Şahin, 2010: 75-76). Sözmen’e (2012) göre; olimpiyatlar, her zaman için düzenlendikleri dönemin egemen politikasını yansıtmaktadır ve 1984 Los Angeles olimpiyatlarından bu yana bu politikaların adı neo-liberalizmdir. Ayrıca Sözmen, Graham’ın olimpiyatlar için yaptığı tanıma da yer vermektedir. Buna göre, “kuruluş ideallerinin çok uzağında olan günümüz olimpiyatları, hızla büyüyen eşitsizlik, tekellerin genişleyen gücü, güvenlik sistemi komplekslerinin yükselişi ve çok daha otoriter bir yönetim tarzına doğru geçişi bünyesinde somutlaştırmaktadır.”

Olimpiyatlar, global toplum içinde milletlerin ve kentlerin yeniden konumlandırılmasına neden olacak bir niteliğe sahiptir (Horne ve Manzenreiter, 2006: 1). Tüm dünyaya ev sahibi ülke kentlerinin harita üzerindeki yerlerinin neresi olduğunu göstermeye ve uluslararası arenada yer aldıkları mesajını göndermelerine yardımcı olmaktadır (Matheson ve Baade, 2004: 1085).

3.3. Olimpiyatların Turizme Olan Etkileri

Olimpiyatlar kentsel ve bölgesel turizm, pazarlama ve tanıtımda anahtar bir rol üstlenmiştir (Hall, 2006: 59). Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak, kentin turizm gelirlerine ve turizme bir nimet olarak algılanmaktadır (Andranovich vd., 2001: 127). Uluslar, bölgeler ve kentler olimpiyatları pazarlama dünyasında, göçlerde ve uluslararası turistlerde beğenilir bir imaj yaratmak için kullanılmaktadır. Örneğin, Avustralya’da spor olaylarını turizmi ve canlanmayı teşvik etmek için kullanma stratejisi eyaletler düzeyinde benimsenmiş bir stratejidir. Birçok Avustralya kenti sporu kent/eyalet rekabetine karşılık ekonomik gelişme stratejisi olarak güçlü bir turizm endüstrisi kurmak için kullanılmaktadır (Horne ve Manzenreiter, 2006: 12).

Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere, olaylara tek yönlü bakmamak gerekir; çünkü olimpiyatların turizm üzerindeki potansiyel etkileri her zaman pozitif olmayabilir. Örneğin,

“Uzaklaştırıcı faktör” olarak ifade edilen bir anlayışa göre, olimpiyatlar kısa dönemde turizmde düşüşe yol açabilmektedir (Shoval, 2002: 595).

Şöyle ki, potansiyel ziyaretçilerin konaklamada sıkıntı yaşayacaklarına ve turist mevkilerini kalabalık bulacaklarına inanmaları, sporla ve oyunlarla ilgisi olmayan ziyaretçilerin olimpiyatlar nedeniyle o kente yapacağı ziyaretten vazgeçmesine yol açarak turizm endüstrisinde düşüşe neden olabilir. Örneğin, Londra ve New York gibi kentler zaten küresel olarak en çok ziyaret edilen kentler arasındadır. Bu kentler çoktan güçlü bir turizm imajına sahip oldukları için yeni bir imaj inşasına ihtiyaçları yoktur. Bu nedenle bu kentler için olimpiyatların çok sayıda ziyaretçiyi oyunlar süresince kentleri ziyaret etmekten kaçınmaya yönelteceği iddia edilmektedir (Shoval, 2002: 595).

3.4. Olimpiyatların Mekânsal Etkileri

Diğer bütün katkılarının yanı sıra bazen de kentlerin olimpiyatlara ev sahipliği yapmak istemesinin önemli bir nedeni, olimpiyatların birbirinin peşi sıra gelen birçok kentsel gelişmeyi hareketlendireceğini düşünmeleridir (Liao ve Pitts, 2006: 1232). Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak isteyen kentlerin sayısındaki artış göstermektedir ki, yerel yöneticiler bu türden büyük bir spor olayına ev sahipliği yapmayı kentin sosyo-ekonomik açıdan geliştirilmesi için bir fırsat olarak görmektedir (Malfas vd., 2004: 209). Çünkü olimpiyat mirasları, özellikle gelişen ekonomiler için, olimpiyatların en büyük cazibesi olarak görülmektedir. Bu miraslar, ev sahibi kentler üzerinde en uzun etkiye sahip olan dönemi temsil etmesi nedeniyle önem taşımaktadır (Andranovich vd., 2001: 124).

Brunet'e (2005: 205) göre; olimpiyatlar ekonomik açıdan bir kar kapısı olmaktan çok kentsel dönüşümün yüksek maliyetlerinden kurtulmanın en iyi yolu olarak görülmelidir. Olimpiyatlar için yapılan hazırlıklar, ulaşım altyapısında ve çeşitli projelerde kentin manzarasını ve fiziksel görünüşünü iyileştirmek amacıyla yeni yatırımlar için bir araç sağlayabilir. Sonuçta başarısız olan teklifler bile, teklif öncesinde teklifi güçlendirmek için kentte başlatılan çeşitli ıslah ve kent projeleri yoluyla çeşitli faydalar sağlamaktadır (Essex ve Chalkley, 1998: 189).

Olimpiyatlar, büyük yeni spor stadyumları ve tesislerine ek olarak yeni yol sistemleri, kamusal ulaşım girişimleri, hava terminalleri, kentsel canlanma programları, turistik ve kültürel hizmetler, parklar ve güzelleştirme projeleri gibi büyük gelişmeler için bir uyarıcı unsur olarak hareket etmektedir (Essex ve Chalkley, 1998: 201-202). Bu oyunlar, kentler arası rekabetin bir nesnesi, kentsel dönüşümün bir katalizörü ve kültürel kimliğin kurulmasında bir araç olarak işlev görmektedir (Short vd., 2000: 321).

Ancak bazı olimpiyatlar, yeni spor tesisleri hazırlığı bile olmadan gerçekleştirildiği için oyunların kente yaptığı fiziksel etkiler asgari düzeyde kalmıştır. Örneğin; 1896, 1900 ve 1904 oyunları küçük ölçekli, zayıf organize edilmiş ve yeni spor tesisleri inşasına uzanmayan bir kentsel etki düzeyi ile inşa edilmiş oyunlardır. Ayrıca 1984 Los Angeles olimpiyatları ekonomik odaklı olduğu için büyük sermaye harcamalarından kaçınmak amacıyla 1932 olimpiyatlarında kullanılan olimpiyat stadyumunu ve Kaliforniya Üniversitesi ve Kaliforniya'nın güneyindeki öğrenci konutlarını da içeren geniş bir coğrafik alan üzerindeki mevcut spor tesislerini kullanmışlardır (Essex ve Chalkley, 1998: 191-192). Kısaca 1984 Los

Angeles olimpiyatlarındaki maliyetleri yükseltme korkusu, olimpiyatları büyük ölçekli gelişme için bir katalizör olmaktan alıkoymuştur (Burbank vd., 2002: 194).

Liao ve Pitts'e (2006: 1235) göre; olimpiyatlarda ev sahibi kentler dünyanın en büyük ve en kozmopolit kentleri arasından gelmektedir. Oyunlarda ev sahibi kent büyük bir geçici nüfus kalabalıklaşması sorunu yaşadığı için, bu durum beraberinde kent altyapısında ve konaklamada büyük taleplerin doğması ile sonuçlanmakta ve yalnızca dünyanın en büyük kentleri bu tür zorlukları aşma imkânına sahip olmaktadır. Bu faktör, gelişmekte olan ülkelerdeki potansiyel kentleri atlayarak coğrafik eşitsizlikler yaratmaktadır. Ancak olimpiyatlar, her zaman dünya sahnesinde ev sahibi kentleri teşvik etmede ve bu kentlere yatırım çekmede yüksek profilli bir olay olarak kalacaktır (Liao ve Pitts, 2006: 1234-1235).

Büyük bir spor olayına ev sahipliği yapmak için başvuran bir kent ya önceden böyle bir organizasyona ev sahipliği yaptığı için mevcut yeterli bir kapasiteye sahip olmalı ya da fiziksel bir kapasite inşa edebilecek güçte olmalıdır. Ev sahibi kentin ana sorumluluğu oyunlar boyunca ev sahibi bölgede meydana gelebilecek talep fazlasını karşılamak kadar oyunun gereklerini de karşılayabilmektir. Talep fazlasını karşılayabilmek için kent mevcut ve gelişmiş bir altyapıya sahip olmalı, büyük olaylar için geçici çözümler geliştirebilmeli, ev sahibi bölgenin gelecekteki altyapı gereksinimlerini karşılayacak yeni yatırımlar yapabilmeli ve kısıtlı bir zaman diliminde birçok büyük ölçekli projeye tanışabilecek kapasitede olmalıdır (Erten, 2008: 206-207).

Mekânsal boyut açısından olimpiyatlar; yeni spor tesisleri inşası ya da mevcut olanların oyunun gereklerini karşılayacak şekilde yenilenmesi için yarattığı fırsatlar, konaklama ve ulaşımdaki iyileşmeler, oyunlarla doğrudan bağlantılı olmamakla birlikte kentin fiziksel görünümünü iyileştirmeyi amaçlayan kentsel projeler vb. yoluyla ev sahibi kente çeşitli miraslar bırakmaktadır (Malfas vd., 2004: 215).

Bunların yanı sıra yeni havaalanı inşası veya mevcut olanın genişletilmesi, yeni yollar ve caddeler, kentsel gelişme/yenileme projelerinin uygulamaya geçirilmesi, kamusal mekânların iyileştirilmesi, kenti estetik açıdan güzelleştiren projeler ve kentin çehresini değiştirecek park ve peyzaj çalışmaları, turistik ve kültürel tesislerin geliştirilmesi, hava kirliliğinin azaltılması ve atık yönetimi gibi yeni projeler de oyunların mekânsal etkisine dahil edilebilir.

Ancak mekânsal boyut açısından önemli olan ve dikkat edilmesi gereken konu, yapılan tüm olimpiyat tesislerinin ve altyapının olimpiyatlar süresince kullanılmasının ardından bunların büyüklük ve ölçeklerinin gelecekteki kentsel ihtiyaçlar ile uyumlu olamayabileceğidir. Kentsel dönüşüm ve ulaşım gibi altyapı iyileştirmeleri, olimpiyat teklifini kazanan bir kente önemli faydalar sağlayabilir; fakat bazı olimpiyat tesisleri olimpiyat sonrası dönemde çok az fayda sağlamaktadır. Olimpiyatlar ve bu oyunlar için inşa edilen tesisler, hazırlanan altyapı projeleri kentte kalan olimpiyat mirası olarak birçok şekilde sürebilir; fakat bunların aynı zamanda kentler için çelişki ve güçlükleri de beraberinde getirdiği bilinmektedir (Hiller, 2006: 318).

Bir olimpiyata ev sahipliği yapmak için inşa edilen ya da yenilenen tesislerin ev sahibi kente bir yatırım olarak miras kaldığı doğrudur; ancak miras kalan bu yatırımların her zaman bir kazanç getirdiği söylenemez. Bu tesisler çoğunlukla olimpiyatlar ertesinde hiç

kullanılmamakta, kullanıldığı durumlarda da tam kapasitesinden yararlanılmamaktadır (Matheson ve Baade, 2004: 1092). Dolayısıyla kentler sadece organizasyona odaklanmadan organizasyon sonrası dönemi de göz önünde bulunduran projeler geliştirmelidir (Erten, 2005: 52). Ancak bunu göz ardı eden devletler çoğu zaman yaptıklarını meşrulaştırmak için olimpiyatların kente bıraktığı bu mirasları bir gerekçe olarak kullanmaktadır (Essex ve Chalkley, 1998: 187).

Horne ve Manzenreiter'e (2006: 14) göre; olimpiyat oyunları gibi büyük spor oyunlarına ev sahipliği yapma birtakım burjuvazi oyun alanları yaratmaya yardımcı olabilir; fakat uzun dönemli faydaları eşitsiz bir şekilde paylaşılmaktadır. Vigor'a (2004: 35-36) göre; bir olimpiyata ev sahipliği yapmak, ev sahibi topluluk için sürdürülebilir bir miras bırakmalıdır. Bu 2 nedenden dolayıdır: Birincisi, bu tesisler önemli düzeyde kamusal harcama gerektirmektedir ve bu yüzden oyun hayatının ötesinde kamusal fayda sağlamaktadır. İkincisi, bu oyunlar kamu finansmanı üzerinde uzun dönemli bir sızıntı yaratmamalıdır, gelecekte yerel veya merkezi hükümet tarafından elden çıkarılmayacağı garantilenmelidir.

Olimpiyatlar için inşa edilen tesisler devasa cüsseleriyle oyunların ertesinde atıl kalmakta, doğa ve çevre kirliliğine yol açmakta, yeşil alan ve kamusal alanların feda edilmesine neden olmakta, hem de bakımları oldukça maliyetli olmaktadır (Uzunçarşılı Baysal, 2013; <http://www.sendika.org/>). Sydney'de olimpiyatların sahnelenmesi için 110.000 koltuklu stadyumun inşa edilmesi oyunlar sonrası için aşırı kapasite ile inşa edilmiş yapılara bir örnek teşkil etmektedir (Hiller, 2006: 318). Ve kentin yaklaşık 35 kilometre uzağındaki olimpiyat alanı bugün terk edilmiş durumdadır (Kunduz, 2012).

Ya da örneğin, 2004 Atina olimpiyat oyunları için sıfırdan inşa edilen toplam 22 tesisin 21'i ve bunların yanı sıra olimpiyat parkı bugün terk edilmiş durumdadır (<http://www.sendika.org/>). 2008 olimpiyatları için Pekin'in yapımına 423 milyon dolar harcadığı ulusal stadyum yılın büyük bir bölümünde kullanılmadığı için masrafını hala çıkartamamıştır. Stadın masrafını çıkarabilmek için Çin hükümeti bugün bu stadı ziyaret edenlerden giriş ücreti alma politikası uygulamaktadır (Kunduz, 2012).

Literatürde olimpiyatların kentsel dönüşüm için bir araç olarak kullanılmasına verilen en iyi örnek, yeni ulaşım sistemleri ve yeni yat limanı, eğlence hizmetleri ve çekici kumlu plajlara sahip olan kıyı alanının canlandırıldığı 1992 Barselona Oyunlarıdır (Essex ve Chalkley, 1998: 192). Başarılı bir örnek olan Barselona deneyimi, ayrı bir başlık altında incelenecektir.

3.4.1. Barselona Deneyimi

Oyunlar için daha önce üç kez aday olup kaybeden ve ev sahipliği hakkı kazanmasından önce çeşitli altyapı problemleri olan, denizle bağlantısı bulunmayan, yeterli spor tesisine sahip olmayan Barselona; oyunlara hazırlık aşamasındaki altı yıllık süre içinde bütün altyapı problemlerini çözerek 1991 yılının ortalarında Avrupa'da gelişmiş ve yaşanabilir kentler sıralamasında sekizinci sıraya yükselmeyi başarmıştır (Koryürek, 2003: 133).

George Orwell'in 1938 yılında İspanya İç Savaşı'ndan sonra Barselona'nın görüntüsünü anlattığı şu sözleri, 1992 Barselona olimpiyatlarının ardından kentin imajının ne kadar değiştiğini kanıtlamaktadır (Orwell, 1980'den aktaran: Short vd., 2000: 328): "*Kentte devasa bir düzensizlik vardı, binalar ve caddeler onarılmamıştı, geceleri sokaklar hava saldırıları korkusuyla belirsiz bir biçimde yanıyordu, dükkânlar büyük ölçüde kırık-dökük ve boştu*". Ancak 1992'de

Barselona olimpiyatlarının açılış töreninde belediye başkanı Pasgual Maragal'ın iddia ettiği şey, "Barselona sizin şehriniz" şeklinde olmuştur. Bu değişim, Barselona'nın geçirdiği dönüşümde ve dünya kenti statüsü kazanmasında 1992 olimpiyatlarının hiç de küçük bir adım olmadığını göstermektedir (Short vd., 2000: 328).

Barselona olimpiyatlarının başlıca etkisi, daha sonra kente kalan önemli miraslardan olan spor tesislerinin kurulması olmuştur. Olimpiyatlar için gerekli olan spor tesisleri, hem her şey zamanında yetişecek şekilde hem de bu tesisler oyunlardan sonra da kullanılabilir diye bir grup kent planlamacısı tarafından özenle planlanmıştır. Bu oyunların başarılı olmasındaki en büyük etken, belki de Barselona'nın uzun yıllar sürebilecek kentsel dönüşümünün olimpiyatlar sayesinde sadece altı yılda gerçekleşmiş olmasıdır (Ataçocuğu, 2008: 20-23).

Olimpiyat oyunları Barselona'ya kent yöneticilerinin başarıyla yürüttükleri sayısız büyük ölçekli kentsel projeler ile fiziksel görünüşünde büyük değişiklikler yapma fırsatı sunmuştur. Montjuic Stadyumu ve olimpiyat köyü gibi alanların yanı sıra birçok yeni kentsel proje daha fazla yeşil kent ve daha fazla yaya dostu olacak şekilde planlanmıştır (Short vd., 2000: 329).

Oyunlar esnasında kullanılan 43 tesisin 15'i yeni proje, 10'u yenilenme ve diğer 18'i zaten var olan tesislerdir. Tesislerin olabilecek en yüksek kaliteye ve oyunlar için gerekli tüm ekipmanlara sahip olması ve daha sonra kamuya da açık olmasının sağlanmasına dikkat edilmiştir. Antrenmanlar için var olan spor tesisleri yenilenmiş ve bu tesislerin %80'i kamu kullanımına açık bırakılmıştır. Tüm tesis ve altyapı çalışmaları geleceğe dönük yapılmış ve maliyet gözüyle bakılmamıştır. Oyunlardan sonra bu tesislerin atıl durumda kalmaması da bu gerçeği doğrulamaktadır (Ataçocuğu, 2008: 141).

Barselona deneyiminin yerel güçler bölgesinde ve diğer Avrupa ve Latin Amerika kentlerinin planlamacıları için bir referans noktası ve modeli olduğu açıktır. McNeill'in söylediği gibi "Yeni Barselona; temiz, kültürlü ve uzman bir kent olarak yeni Avrupa'daki kentlerin nasıl görünmeleri gerektiğine bir model olacaktır". İngiltere Kraliyet Mimarlar Enstitüsü (RIBA) "Barselona Deneyimini" günümüz Batı dünyasının bugüne kadar gerçekleştirilen en ilginç kentsel dönüşüm örneklerinden biri olarak kabul etmektedir. 1999 yılında Barselona, İngiltere'de her yıl Kraliçe tarafından verilen Kraliyet Altın Madalyası ile ödüllendirilmiştir (Monclús, 2003: 401).

Olimpiyatların etkileri, kaynakları ve finansmanı analizini yapan Brunet; Barselona olimpiyatlarının alışılmadık olduğunu belirtmiştir. Ulaşımındaki iyileşmeler, Barselona'nın kentsel altyapısı üzerinde olimpiyatların en önemli etkilerinden biri olmuştur. Daha önce örneği görülmemiş bir şekilde kentin kıyısına inşa edilen olimpiyat köyü, kentler için yeni bir oluşum yaratmıştır (Horne ve Manzenreiter, 2006: 9). O dönemlerde oldukça yoksun ve ulaşılamaz bir alan olan deniz kıyısına olimpiyat köyünün inşa edilmesi hem boşlanmış kıyı alanlarının dönüşümüne hem de kentsel yeniden üretime katkıda bulunmuştur. Bu da yoksun kentsel alanları yeniden üretmenin kent profilini bir bütün olarak iyileştirmek için çok etkili bir yol olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır (Munoz, 2006: 181-182).

Barselona olimpiyatları çektiği 6,2 milyar kamu yatırımı ile hem kentin yeniden gelişmesine yardımcı olmuş hem de kentteki işsizlik İspanya'nın geri kalanına ve Avrupa'nın

ortalamasına kıyasla düşmüştür (Horne ve Manzenreiter, 2006: 9). Barcelona olimpiyatları ev sahipliği hakkının kazanıldığı 1986 yılından olimpiyatların gerçekleştiği 1992 yılına kadar olan süre içinde 326.301 fazladan istihdam olanağı yaratılmasına neden olarak işsizlik oranını önemli ölçüde azaltmıştır (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/>).

Barcelona modeli hakkında konuşurken, Barcelona'da diğer profesyoneller ve mühendislere göre mimarların oynadığı rolün büyük önem taşıdığını da vurgulamak gerekir. Bu muhtemelen 1980'ler boyunca Barcelona deneyiminin en ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur. Bunun dışında kentin canlandırılmasındaki anahtar strateji, kamusal alanların iyileştirilmesidir. Ayrıca Barcelona'nın eski limanının yeniden elden geçirilmesi, Amerika'nın Boston ve Baltimore gibi modellerinden esinlenilerek gerçekleştirilmiştir. Barcelona, 1992 olimpiyatlarını iyi bir fırsat olarak kullanarak gözlemcilerin çoğuna göre uluslararası düzende bir "kazanan kente" dönüşmüştür (Monclús, 2003: 402, 412). Barcelona deneyimi, olimpiyatların kentin gelecekteki gelişimi için rehber olarak kullanılabileceğini göstermesi açısından önemlidir (Munoz, 2006: 176).

Barcelona olimpiyatlarının başarılı olmasındaki önemli bir etken, tüm tesis ve altyapı çalışmalarının geleceğe dönük yapılmış olması yani olimpiyatlardan sonra da bu tesislerin atıl durumda kalmamasıdır. Günümüzde Barcelona'nın olimpiyat tesislerini günlük olarak yaklaşık 50 bin kişinin kullandığı ve Barcelona'nın bugün hala bu sayede uluslararası spor kuruluşları tarafından tercih edilen bir kent olduğu bilinmektedir (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/>).

3.5. Olimpiyatların Sosyal Etkileri

Sosyal boyut açısından olimpiyat oyunlarının oluşturduğu olumlu etkiler arasında milli gururun ve topluluk ruhunun yanı sıra toplumsal kimlik ve aidiyet duygusunun güçlendirilmesi, farklı kültürlerle tanışılması sonucunda kültürel bakış açısının genişletilmesi, sportif faaliyetlere katılım ve ilginin artırılması, bölgesel geleneklerin ve değerlerin güçlendirilmesi gibi etkiler yer almaktadır (Malfas vd., 2004: 214).

Olimpiyat oyunları düzenledikleri kentlerde yerel halkın ilgisini çekmekte ve organizasyon sırasında yapılan çalışmalar doğrultusunda sosyal hayatta farkındalığın artmasını sağlamaktadır. Toplum bilincine etki eden olimpiyatların insanları spora ve aktif yaşama yönlendirdiği bilinmektedir. Örneğin, 1992 Barcelona Olimpiyatları sonrasında yerel halktan yaklaşık 46.000 kişi spor merkezlerine kayıt yaptırmıştır (Bulut, 2012: 9-10).

IOC Spor ve Çevre Komisyonu "Spor İçin Sürdürülebilir Gelişim" Raporunda olimpik hareketin özellikle kadınların ve gençlerin sosyal eşitliğinin sağlanmasında, kadın sporunun gelişmesi, insan hakları ihlalleri açısından gençlerin spor yolu ile cesaretlendirilmesi ve sportif faaliyetler ile eğitimlerinin sağlanması konusunda katkı sağladığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra olimpiyat oyunları; küresel boyutta kültürlerin paylaşımında, sporun ve mimarinin gelişiminde, verilen toplumsal mesajlar yoluyla küresel sorunlara dikkat çekmek gibi birçok konuda da katkı sağlamaktadır (Yıldız ve Aydın, 2013: 275).

Diğer taraftan sosyal boyut, olimpiyatların en çok eleştirildiği konuların başında gelmektedir. Olimpiyat oyunlarının düşük gelirli kent sakinlerinin yaşamını zorlaştırdığı ve onları yerinden etmenin bir aracı olduğu iddia edilmektedir (Malfas vd., 2004: 213; Hiller, 2006: 330). Uzunçarşılı Baysal'a (2013) göre; kentin çirkin ve yoksul yüzleri uluslararası

kamuoyuna gösterilmek istenmediği için alt gelir gruplarının yaşadıkları mahallelere yönelik gerçekleştirilen zorunlu tahliye ve yıkımlar, olimpiyatların kirli yüzüdür. Ashok Kumar'ın Ceasefire Dergisi'nde yer alan bir makalesinin başlığı olan "*Kentinizi yoksullardan temizlemek mi istiyorsunuz? Olimpiyatlara ev sahibi olun!*" başlığı bu durumu özetlemektedir.

Olimpiyatlara yönelik kentsel yenileme ve güzelleştirme projeleri öncelikle alt gelir gruplarının yaşadıkları mahallelerden ve sosyal konut alanlarından başlayarak gerçekleştirilmektedir. Olimpiyat tesislerine ve projelere kent içinde yer bulabilmek için bulunan çözüm çoğunlukla alt gelir gruplarının yaşadıkları mahallelerin yıkılması şeklinde olmaktadır. Oluşan baskı mekanizmaları kentte yaşayanların bir kent hakkı olan kenti diledikleri gibi kullanma ve kamusal alanlardan yararlanma haklarını ve hürriyetlerini engellediği gibi kentteki dezavantajlı grupların yaşam şartlarını da zorlaştırmaktadır (Uzunçarşılı Baysal, 2013). Güney Afrika örneğinde olduğu gibi kent yoksullarının üzerinde "*Bütün dünyanın gözü üzerimizde olacak. Sizin kentin ortasındaki yoksul ve perişan haliniz yüzünden dünyaya rezil olamayız*" şeklinde baskılar oluşturulmaktadır (Sözmen, 2012).

Birleşmiş Milletler önceki Konut Hakkı Raportörü Miloon Kothari bunu şu şekilde dile getirmektedir (<http://www.sendika.org/>):

"Dünyada bütün büyük spor organizasyonlarının yapıldığı kentlere baktığımızda bunların hep negatif etkisini görüyoruz. Bu kentlerde zaten öncesinde kentsel dönüşüm süreci başladıysa yani fakir mahalleler çeşitli bahanelerle ayrıştırılarak kent dışına sürülüyorsa, olimpiyat da bunun için bir başka bahane oluyor. Hükümetler zaten içinde alışveriş merkezlerinin, lüks konutların olduğu ancak yoksulları görmek istemediği modern kentler yaratmak istiyorsa olimpiyatlar bunun için çok iyi bir fırsat sunuyor."

1998 yılından 2008 yılına kadarki 10 yıllık zaman dilimini kapsayan bir sürede çeşitli olimpik kentleri inceleyen COHRE (*Center of Housing Rights and Evictions*)'nin raporunda olimpiyat oyunları nedeniyle 4 milyondan fazla insanın zorla tahliye edildiği raporlanmıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletler Konut Hakkı Raportörü Raquel Rolnik 2009 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne takdim ettiği Mega-etkinlikler Raporu'nda olimpiyatların neden olduğu soylulaştırma politikalarını, kira ve emlak değerlerindeki artışları ve yerinden edilen yoksulları istatistiklerle belgelemiştir (<http://www.sendika.org/>).

Bu rapora göre; örneğin 1996 Atlanta olimpiyatlarında 15 bin kişi yerinden edilirken, 2008 Pekin olimpiyatları hazırlık sırasında zorunlu tahliyelerin sayısı 1,5 milyon kişiye ulaşmıştır (Rolnik, 2009: 8). Ayrıca 1936 Berlin olimpiyatları hazırlık sırasında Berlin'in çeşitli bölgelerinde uluslararası ziyaretçilerin görmesi muhtemel olan gecekonducular başka yerlere sürülmüş, 2008 Pekin olimpiyatları hazırlıklarında ise sadece tek bir stadyumun inşası için 350.000 kişi yerinden edilmiştir (Davis, 2010: 134).

Zorunlu tahliye ve yerinden edilmelerin yanı sıra kentsel alanların değerlendirilmesi ile kiralardan ve ev fiyatlarının artması gündeme gelmektedir. Örneğin, Barselona olimpiyat deneyiminden öğrenilen negatif bir sonuç, kıyıda yeniden üretim sürecinin başlatılmasıyla ev fiyatlarının büyük oranda artması olmuştur (Munoz, 2006: 183). Barselona'da olimpiyat oyunları süresi boyunca konut fiyatları %131 artmıştır. 1988 Seul olimpiyatlarında arazi fiyatlarındaki artış %27'ye ulaşırken 2000 Sydney olimpiyatlarında konut fiyatları %50 oranında artmıştır (Rolnik, 2009: 8). Bu gibi sonuçlar olimpiyatların toplumsal sorunların

alevlendirilmesine ve kent sakinleri arasındaki mevcut eşitsizliklerin derinleştirilmesine hizmet ettiği yönündeki eleştirileri de beraberinde getirmiştir (Malfas vd., 2004: 213).

Atina'nın 2004 olimpiyatlarının ardından durumunu anlatan şu sözler tüm bu eleştirileri özetler niteliktedir (Uzunçarşılı Baysal, 2013): *"Atina'daki kentsel mekânın üretimini değerlendirirsek, kamusal araziler ziyan edilmiş, çevre heba edilmiş ve kent, denetim ve baskı mekanizmalarıyla tahkim edilmiş, askerileştirilmiştir. Olimpiyat Oyunlarının da sebep olduğu müthiş ulusal borcun ödenebilmesi için uygulanan kemer sıkma politikalarına karşı bugün Atina'da yapılan gösterilerde bu en son mekanizma, polisiye baskı ve denetim kullanılmaktadır"*.

4. SONUÇ

Ülkelerin birbiriyle kentleri aracılığıyla rekabet ettiği günümüzde kentlerin geliştirdikleri önemli bir strateji, olimpiyat oyunları gibi büyük spor olaylarına ev sahipliği yapmak olmuştur. Bu tip uluslararası organizasyon ve olaylar, kentlerin ilgisini her zamankinden daha fazla çekmeye başlamıştır. Kökleri Antik Çağlara kadar uzanan ve 1896'da Atina'da Pierre de Coubertin tarafından *'evrensel bir anlayış, kardeşlik ve barış'* gibi üç önemli değeri hayata geçirmek üzere yeniden canlandırılan olimpiyatların birçok nedenden dolayı prestijli olduğu kabul edilmektedir. Çünkü olimpiyatlar hem ekonomiye bir canlılık getirmekte hem de o kentin hatta o ülkenin uluslararası arenada bir yer edinmesini sağlamakta, daha da önemlisi kentin yeniden gelişimi ve canlanması için bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Olimpiyatların tüm bu katkılarını göz önünde bulunduran dünya kentleri, olimpiyatlarda yaşanmış ve yaşanabilecek sorunları göz ardı ederek bu oyunları almak için sürekli rekabet etmektedir. Çalışmada olimpiyatların ev sahibi kente etkileri ekonomik, mekânsal, sosyal, siyasi ve turizm olmak üzere beş başlık altında değerlendirilmiş ve çeşitli örneklerle desteklenmiştir.

Olimpiyatların hazırlık aşamasında ve oyunlar süresince kente çok sayıda ve çeşitlilikte gelir ve istihdam olanağı sağladığı doğrudur. Bunun başarılı örnekleri, 1984 Los Angeles ve 1988 Seul olimpiyatlarında görülmüştür. Bir olimpiyata ev sahipliği yapmak beraberinde kentsel altyapı, ulaşım, konaklama, tesis yetersizlikleri gibi hizmetlerin iyileştirilmesinin yanı sıra kentsel mekânların ve kıyıların dönüşümünü, kentin fiziksel çevre ve çehresini değiştirecek yeni projeler geliştirilmesini ve uygulanmasını getirmektedir. Bu da olimpiyatların kente olan mekânsal etkilerini açıklamaktadır. Sosyal boyut açısından ise kentlinin kentini daha yakından tanıması ve onu sahiplenmesi, kentle gurur duyması, kentte kültürel hoşgörünün ve çeşitliliğin artması, milli gururun okşanması, halkın spora ve aktif hayata yönelmesi gibi çeşitli etkiler sıralanabilir.

Olimpiyatlar bir kentin fiziksel görünüşünü değiştirmesi ve sosyo-ekonomik açıdan gelişmesi için önemli bir araçtır; ancak sihirli bir değnek değildir. Bu konuda cevaplanmayı bekleyen türlü sorular mevcuttur:

- Olimpiyatlara hazırlık süresince ve olimpiyatlar sırasında yaratılan istihdam olanaklarından kimler faydalanmaktadır?
- Bu işler yarı zamanlı-tam zamanlı, yüksek ücretli-düşük ücretli ne tür işlerdir?
- Olimpiyat oyunlarına ayrılan kaynaklar ev sahibi ülkede ve kentte eşitsizlik yaratmakta mıdır? Ya da var olan eşitsizlikleri derinleştirmekte midir?

- Olimpiyat oyunlarına ayrılan kaynakların örneğin eğitime ya da sağlık gibi alanlara yönlendirilip bu alanlarda iyileştirme yapılması sağlanabilir mi? Ya da olimpiyat oyunlarının alternatif maliyeti nedir?
- Olimpiyatlar için inşa edilen tesisler, olimpiyat sonrası dönemde nasıl değerlendirilmektedir? Halkın kullanımına açılmakta mıdır? Yoksa bir köşede atıl durumda bırakılmakta ve terk edilmekte midir?
- Tesislerin ya da yeni projelerin yapımında karar vericiler kimlerdir? Halkın görüşü alınmakta mıdır?
- Olimpiyatlar devletler tarafından yoksulları yerinden etmenin bir aracı olarak mı görülmektedir?
- Bir olimpiyat düzenlemek için tahliye ve yıkımlar, olmazsa olmaz mıdır?

Bir olimpiyat düzenlerken ekonomik boyuta odaklanan kentler olumsuz bir sonuç ile karşılaşmamak için yine ekonomik boyuta, yani olimpiyatların kendileri için geri ödemesi uzun yıllar sürecek olan bir ekonomik külfete dönüşmemesine dikkat etmelidir. Ayrıca olimpiyatların ekonomik etkisi, fayda-maliyet analizi yapılarak değerlendirilmeli ve söz konusu yatırımlar olimpiyat ertesinde toplum için kullanılmalıdır. Bunun yanı sıra bir olimpiyata ev sahipliği yapmak bir kent için yalnızca ev sahipliği hakkının kazanılmasından oyunların bitimine kadarki süreyi kapsamamalıdır. Çünkü olimpiyatların kente olan etkileri olimpiyat sonrası dönemle anlaşılmalıdır. Kamusal kaynakları kullanarak inşa edilen yeni tesislerin olimpiyatlar sonrasında kent yaşamına nasıl entegre edileceği büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca bu tesis ve projeler gerçekleştirilirken arazi ve emlak değerlerinin yükselmesi, buralarda yaşamak için ekonomik gücü yetmeyen kent sakinlerinin buraları terk etmesine neden olmaktadır. Birçok durumda hükümetler, olimpiyatlar için yapılması planlanan yeni tesisleri alt gelirli grupların yaşadıkları yerlerde inşa etmeyi planlamaktadır. Çünkü bu yerler hem masrafsız olmakta hem de toplumun gözünde kriminalize edilerek yıkımları meşrulaştırılmaktadır. Birçok örnekte görüldüğü gibi devletler yenilenen kentsel alanlarda görmek istemediği ya da oraya yakıştıramadığı alt gelirli grupları yerinden etmektedir. Bu grupların kent içinde nereye gideceği de çoğu kez önemsenmemekte ve bu durum zaten neo-liberal kentin önemli bir özelliği olan mekânsal ayrışmaların derinleşmesi ve olağanlaşmasıyla sonuçlanmaktadır. Barınma ve erişilebilir konut hakkının en temel kentli hakları arasında yer aldığı unutulmamalıdır.

Sonuç olarak söylenebilir ki, olimpiyatlar aslında Coubertin'in hedeflediği gibi '*evrensel bir anlayış, barış ve kardeşlik*' amaçlarına hizmet eden basit birer spor organizasyonundan ibaret değildir. Gerisinde yatan farklı dinamikler bulunmaktadır. Olimpiyatlar ev sahibi kent, bölge ve ülkeler için hem olumlu hem olumsuz etkiler bırakmaktadır. Olumlu görünen etkilerin aynı zamanda olumsuz etkileri de içinde barındırdığı akıldan çıkarılmamalıdır. Olimpiyatlara tek yönlü olarak bakmak ve sürecin sadece fırsatlar sunduğunu iddia etmek, kuşkusuz sürecin içerdiği tehditleri göz ardı etmek anlamına gelecektir. Bu nedenle olimpiyatların kente olan etkilerini incelerken olumlu ve olumsuz bütün yönlerinin birlikte ele alınması gerektiği unutulmamalıdır.

Olimpiyat düzenlerken kentlerin amacı olimpiyatlara tek seferlik bir olay gözüyle bakıp ona ev sahipliği yapmak değil, olimpiyatları kullanarak daha kalıcı yollarla kenti iyileştirmeye çalışmak olmalıdır. Diğer tüm alanlarda olduğu gibi, burada da sürdürülebilirlik kavramı önemle uygulanmalıdır. Aksi takdirde olimpiyatlar, ekonomik ve siyasi amaçlar doğrultusunda onu kullanan hükümetlerin sermayenin gereksinimleri doğrultusunda kentte gerçekleştirdikleri ve çoğu kez alt gelir gruplarının yerinden edilmesiyle sonuçlanan yeni proje ve uygulamalarını meşrulaştırmak ve destekçilerini arttırmak için kullandıkları bir gerekçeden ibaret olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akşar, T. (2013). *Olimpiyat Düzenlemek Karlı Bir İş Mi?*. İndirilme Tarihi: 6 Ağustos 2014, URL: <http://www.dunya.com/olimpiyat-duzenlemek-karli-bir-is-mi-153065yy.htm>
- Andranovich, G., Burbank, M. J., & Heying, C. H. (2001). Olympic Cities: Lessons Learned From Mega-Events Politics. *Journal of Urban Affairs*, 23 (2), 113-131.
- Ataçocuğu, M. (2008). *Olimpiyat Oyunlarının Ev Sahibi Ülke ve Kente Ekonomik Etkilerinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Brunet, F. (1995). An Economic Analysis of the Barcelona '92 Olympic Games: Resources, Financing, and Impact. In Miquel MD, & Botella M. (Eds.), *In The Keys to Success* (pp. 203-207). Barcelona: Autonomous University of Barcelona.
- Bulut, Z. (2012). *Uluslararası Organizasyonların Turizm Planlamasına Etkisi*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Uzmanlık Tezi.
- Burbank, M. J., Andranovich, G., & Heying, C. H. (2002). Mega-Events, Urban Development, and Public Policy. *The Review of Policy Research*, 19 (3), 179-202.
- Crowther, N. (2004). The State of the Modern Olympics: Citius, Altius, Fortius?. *European Review*, 12 (3), 445-460.
- Davis, M. (2010). *Planet of Slums*. Gürol Koca (Çev.). 2. Baskı. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Doğu, G. (2012). *Sporun Sosyal ve Ekonomik Faydaları*. İndirilme Tarihi: 6 Ağustos 2014, URL: <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=123>
- Douglass, M. (2000). Mega-Urban Regions and World City Formation: Globalization, the Economic Crisis and Urban Policy Issues in Pacific Asia. *Urban Studies*, 37 (12), 2315-2335.
- Eliçin, Y. (2011). Küreselleşen Kent ve Sosyal Hareketler. *Mülkiye Dergisi*, 35 (270), 139-156.
- Ersungur, Ş. M., & Akıncı, M. (2013). 2011 Universiade Kış Oyunlarının Erzurum Ekonomisi Üzerindeki Etkileri: Bir Uygulama. *Journal of Yaşar University*, 30 (8), 5064-5085.
- Erten, S. (2005). Büyük Ölçekli Kentsel Projeler ve Olimpiyat Oyunları: Atina 2004 Olimpiyatları Deneyimi. *Planlama Dergisi*, 2, 45-52.

- Erten, S. (2008). *Dev Etkinliklere Ev Sahipliği Yapmanın Mekânsal Analizi: Olimpiyat Kentleri Ve Olimpiyatlara Aday Kentler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Essex, S., & Chalkley, B. (1998). Olympic Games: Catalyst of Urban Change. *Leisure Studies*, 17 (3), 187 – 206. doi: 10.1080/026143698375123
- Hall, M. C. (2006). Urban Entrepreneurship, Corporate Interests and Sports Mega-Events: The Thin Policies of Competitiveness Within the Hard Outcomes of Neoliberalism. *The Sociological Review*, 54 (2), 59-70.
- Harvey, D. (2012). İşletmecilikten Girişimciliğe: Geç Kapitalizmde Kent Yönetiminin Dönüşümü. İçinde *Sermayenin Mekânları: Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru* (ss. 408-436). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Hiller, H. H. (2006). Post-event Outcomes and the Post-modern Turn: The Olympics and Urban Transformations. *European Sport Management Quarterly*, 6(4), 317–332. doi: 10.1080/16184740601154458
- Horne, J., & Manzenreiter, W. (2006). An Introduction To The Sociology of Sports Mega-events. *The Editorial Board of the Sociological Review*, 54 (2), 1-24.
- Kasimati, E. (2003). Economic Aspects and the Summer Olympics: A Review of Related Research. *International Journal of Tourism Research*, 5, 433- 444. doi: 10.1002/jtr.449
- Keyder, Ç. (1996). İstanbul'u Nasıl Satmalı?. İçinde *Ulusal Kalkınmacılığın İflası* (ss. 90-102). İstanbul: Metis Yayınları.
- Koryürek, C. E. (2003). *Olimpiyadlar*. İstanbul: Stil Matbaacılık.
- Kunduz, C. Ö. (2012). *Olimpiyat İnadı*. İndirilme Tarihi: 7 Ağustos 2014, URL: <http://www.timeoutistanbul.com/sehirdenevar/makale/2801/Olimpiyat-inad%C4%B1>
- Liao, H., & Pitts, A. (2006). A Brief Historical Review of Olympic Urbanization. *International Journal of the History of Sport*, 23 (7), 1232 – 1252. doi: 10.1080/09523360600832502
- Malfas, M., Theodoraki, E., & Houlihan, B. (2004). Impacts of Olympic Games as Mega-Events. *Municipal Engineer*, 157 (ME3), 209-220.
- Matheson, V. A., & Baade, R. A. (2004). Mega-Sporting Events in Developing Countries: Playing the Way to Prosperity?. *The South African Journal of Economics*, 72 (5), 1085-1096.
- Monclús, F.-J. (2003). The Barcelona Model: And An Original Formula? From 'Reconstruction' To Strategic Urban Projects (1979-2004). *Planning Perspectives*, 18 (4), 399–421. doi: 10.1080/0266543032000117514
- Munoz, F. (2006). Olympic Urbanism and Olympic Villages: Planning Strategies in Olympic Host Cities, London 1908 to London 2012. *The Sociological Review*, 54 (2), 1085-1096.
- Olimpiyatlar Büyük Katkı Sağlayacak*. İndirilme Tarihi: 6 Ağustos 2014, URL: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=18492403>

- Olimpiyatları Neden İstemiyoruz?.* İndirilme Tarihi: 8 Ağustos 2014, URL: <http://www.sendika.org/2013/08/olimpiyatları-neden-istemiyoruz-2/>
- Rolnik, R. (2009). *Report of the Special Rapporteur on adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living, and on the right to non-discrimination in this context.* İndirilme Tarihi: 8 Ağustos 2014, URL: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/13session/A-HRC-13-20.pdf>
- Schimmel, K. (2006). Deep Play: Sports Mega-events and Urban Social Conditions In The USA. *The Editorial Board of the Sociological Review*, 54 (2), 161-174.
- Short, J. R., Breitbach, C., Buckman, S., & Essex, J. (2000). From World Cities to Gateway Cities: Extending the Boundaries of Globalization Theory. *City: Analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 4(3), 317-340. doi: 10.1080/713657031
- Shoval, N. (2002). A New Phase In The Competition For The Olympic Gold: The London and New York Bids For The 2012 Games. *Journal of Urban Affairs*, 24 (5), 583-589. doi: 10.1111/1467-9906.00146
- Simson, V., & Jennings, A. (1992). *Olimpiyatlar, Sahtekârlık ve Mafya: Güç, Para ve Doping.* (Çev. Mehmet HARMANCI), İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Sözmen, M. F. (2012). Olimpiyatlar: Kimin Oyunları?. *Özgürlük Dünyası*, 233. İndirilme Tarihi: 22 Eylül 2014, URL: <http://www.ozgurlukdunyasi.org/arsiv/248-sayi-233/602-olimpiyatlar-kimin-oyunlari>
- Şahin, Y. (2010). Olimpiyat Kentinden Olimpiyat Devletine. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (18), 73- 80.
- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi. (1985). *Olimpik Hareket.* İstanbul: Doğu Matbaası.
- Uzunçarşılı Baysal, C. (2013). *İstanbul, Olimpiyat Şehri Olmamalı.* İndirilme Tarihi: 8 Ağustos 2014, URL: http://www.radikal.com.tr/radikal2/istanbul_olimpiyat_sehri_olmamali-1128587
- Uzunçarşılı Baysal, C. (2013). *Olimpiyat Kenti Olursa İstanbul'u Neler Bekliyor?.* İndirilme Tarihi: 23 Eylül 2014, URL: http://acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=prn&aid=31292
- Vigor, A. (2004). Creating an Olympic Legacy. *New Economy*, 35-39. doi: 1070-3535/04/01035 + 04.
- Waitt, G. (2001). The Olympic Spirit and Civic Boosterism: The Sydney 2000 Olympics. *Tourism Geographies*, 3 (3), 249 – 278. doi: 10.1080/14616680110055402
- Want to Cleanse Your City of its Poor? Host The Olympics.* İndirilme Tarihi: 7 Ağustos 2014, URL: <http://ceasefiremagazine.co.uk/olympics-opportunity-cleanse-city/>
- Yıldız, E., & Aydın, S. A. (2013). Olimpiyat Oyunlarının Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 24 (4), 269-282.